

SEBE'

سُورَةُ سَبَأٍ ﴿٣٤﴾

Sebe' Sûresi mekkîdir. Yalnız İbni atıyye « وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ » âyetinin

medenî olduğu hakkında bir kavil de nakl etmiştir.

Âyetleri - Şamî ta'dadında elli beş, diğerlerinde elli dördtür.

Kelimeleri - Sekiz yüz seksen üçtür.

Harfleri - Üç bin beş yüz on ikidir.

Fasılası - ظ . ل . ب . د . م . ن . ر . harfleridir.

Sebebi nuzulü - Ebû Hayyanın Bahirde nakline göre şudur: Ebû Süfyan Mekke kâfirlerine: «Muhammed bizi ölümden sonra azâb ile tehdid ediyor ve ba's ile korkutuyor, Lât ü Uzzaya kalem ederim ki bize o saat ebeden gelmiyecek ve biz ba's olunmıyacağız» demişti. Buna karşı Allah tealâ ya Muhammed «
قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ^٥» buyurmuştur. Sürenin bâkisi de bunu te'yid eden tehdid ve inzardır اه. Bu miyanda bilhassa Sebe' Devlet ve medeniyetinin suret ve esbabı inkırazından bahs edildiği için bu Sûre buna izafetle yad olunmuştur.

Sebe' - Alûsînün beyanı vechile Sebe' aslında bir recülün ismidir ki Sebe' ibni Yeşcüb ibni Ya'rub ibni Kahtandır. Bazı haberlerde varid olduğu üzere Ferve ibni Mesîk radiyallahü anh demiştir ki Resuli ekrem sallallahü aleyhi vesellem Hazretlerine vardım, ya Resulullah dedim: bana haber ver Sebe' erkekmidir kadınmıdır? Buyurdu ki o Arabdan bir recüldür. On evlâdı olmuştur. Altısı uğurlu çıktı, dördü uğursuz. Uğurlu olanlar: Ezd,

Sh:»3938

Kinde, Mezhic, Eş'arîler, Enmar, Becile de onlardan. Uğursuz olanlar da Âmile, Gassan, Lahım, Cüzam

اه. Abdilmecid ibni Abdun kasiydesinin şerhinde Abdülmelik ibni Abdillah ibni Bedrunilhadramiyyilbüstî

şöyle zikreder ki «Sebe' ibni Yeşcüb bir kavle göre Yemen mülükünün evvelidir. Kahtan evlâdından ilk evvel sebyeden, ya'ni esir alan o olduğu için Sebe' tesmiye edilmiştir. Mülkü, ya'ni kurmuş olduğu Devlet, dört yüz seksen dört sene sürdü, sonra kabîlenin ismi oldu **اه**. Sûrei Nemilde geçtiği üzere onların vatani olan Me'rib diyarına da ıtlak olunur. Ebülfida tarihinde de der ki: Sebein ismi Abdişemistir. Çok gazve ve Sebe' yaptığı için Sebe' denilmiştir. Sebe' ibni Yeşcüb ibni Ya'rub ibni kahtandır. Sebein müteaddid evlâdı vardı ki Hımyer, Kehlân, Amr, Eş'ar, Amile hep benü Sebe'dir. Yemen Arablarının bütün kabîleleri ve mülükü olan Tebâbia hep Sebe evlâdır. Ve Yemen Tebâbiasının hepsi Hımyer ibni Sebe' evlâdındandır. Ancak içlerinde İmran ile biraderi Müzeykiya, Kehlân ibni Sebe' evlâdından olan Ezdden Âmir ibni Harise oğullandır **اه**. Fakat «لَقَدْ كَانَ لِسَبَا فِي مَسْكَنِهِمْ» âyetinde Sebe'den murad bir adam değil, bir kavm olduğu zâhirdir. Demek ki kavm, devletinin müessisi olan babalarının ismini almıştır. Sebe' Hükûmeti sûrei Nemilde geçtiği üzere Bilkısın zamanında Hazreti Süleymana inkiyad etmiş idi. Anlaşıyor ki o zaman Arzı mukaddese kadar bütün Arabistan büyük bir ma'mure imiş.

Bu Sûre evvelki Sûrenin son âyetini bir nevi' tavzih gibidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿١﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿﴾

Sh:»3939

﴿٢﴾ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ
السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ﴿٣﴾ وَقَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ
الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ
وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٤﴾ لِيَجْزِيَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ ﴿٥﴾ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ مِنْ رِجْزِ أَلِيمٍ ﴿٦﴾ وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي
أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ
الْحَمِيدِ ﴿٧﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ

يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُزِقْتُمْ كُلَّ مَزْقٍ أَنَكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٨﴾
أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ﴿٩﴾

Sh:»3940

﴿٩﴾ أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ إِنْ نَشَاءُ نَحْشِفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطُ عَلَيْهِمْ كِسْفًا
مِنَ السَّمَاءِ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ﴿١٠﴾

Meali Şerifi

Hamd o Allahındır ki Göklerde ne var, Yerde ne varsa hep onun, Âhırette de hamd onun, ve o öyle

hakim öyle habir ki 1: Yere ne giriyor ve ondan ne çıkıyor, Gökten ne iniyor ve ona ne çıkıyor hepsini bilir,

hem o, öyle rahim, öyle gafur 2 Küfredenler ise "bize o saat gelmez" dediler, de ki hayır, rabbim hakkı için o

size behemehal gelecek, gaybi bilen rabbim ki ondan Göklerde ve Yerde zerre miktarı bir şey kaçmaz, ne

ondan daha küçüğü, ne de daha büyüğü, hepsi mutlak bir "kitabı mübîn" dedir 3 çünkü iman edip iyi

ameller işliyenlere mükâfat verecek, işte onlar için bir mağrifet ve bir "rızkı kerîm" var 4 Âyetlerimizi

hükümsüz bırakmak için yarışanlar, onlar için de pislikten öyle bir azâb var ki elîm 5 Kendilerine ilim

verilmiş olanlar ise sana rabbından indirileni görüyorlar ki o mahzâ hak, ve o izzetine nihayet olmıyan

sahib hamdin yolunu gösteriyor 6 Böyle iken o küfredenler şöyle dediler: size bir adam gösterelimmi ki

temamen didik didik didiklendiğiniz vakit muhakkak siz, yeni bir hılkat içinde bulunacaksınız diye size

Peygamberlik ediyor? 7 Bir yalanı Allaha ifira etmekte mi? Yoksa kendisinde bir cinnet mi var? Hayır

doğrusu o Âhirete inanmıyanlar uzak bir dalâletle azâb içindeler 8 Ya

Sh:»3941

Gökten ve Yerden önlerindeki ve arkalarındaki bir bakmazlar mı? Dilersek kendilerini Yere

geçiriveririz, yâhud Gökten üzerlerine parçalar düşürüveririz hakikaten onda inâbe edecek (hakka gönül

verecek) bir kul için şübhesiz bir âyet vardır 9

Kur'anda hamd ile başlayan beş Sûre vardır: ikisi nıfı evvelde, En'am ile Kehif, ikisi de nıfı ahîrde, bu

Sûre ile bundan sonraki Sûrei Melâike, birisi de Fatihadır ki hem nıfı evvel ile okunur, hem nıfı ahîr ile.

Razî der ki bunun hikmeti: Allah tealânın ni'metleri pek çok ve bizim ihsaya kudretimiz yok olmakla beraber

esas itibariyle iki kısımdır: birisi iycad ni'meti, birisi de ibka ni'metidir. Çünkü Allah tealâ bizi evvelâ

rahmetiyle halk buyurmuş ve bizim için durabileceğimiz şeyler de halk buyurmuştur. Bu ni'met bir de îade

olunacaktır. Çünkü o bizi neş'eti uhrâ ile bir daha halk edecek ve bizim için devam edecek şeyler de halk

eyliyecektir. Demek ki bizim bir ibtida ile bir îade: iki halimiz vardır. Her iki halde de üzerimizde ni'met var:

iycad, ibka, Fatihada her iki ni'mete işaretle «

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مَالِكِ يَوْمِ

الدِّينِ» buyurulduğu gibi nıfı evvelde Sûrei En'amda ni'meti iycad şükrüne işareten «

لِحَمْدِ اللَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ

وَالنُّورِ» şükrüne işareten buyuruldu. Sûrei Kehifte de ni'meti ibkaya şükr olmak üzere: «

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ» buyuruldu. Çünkü kitab ve

şeriat sebebi bakadır. Nıfı ahîrde bu sûrei celîlede de ni'meti âhire ve halkı cedîd ihtar olunarak

buyuruluyor ki:

1. ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ Hamd - övgü ile ta'zîm olunmak - Allahındır. Allahın hakkı, Allahın

﴿لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ o ki ﴿الَّذِي﴾ hassasıdır.

bütün Göklerdeki ve Yerdeki hep onundur. - Onun halkı, onun milki, onun ni'metidir. Bu

Dünyada

Sh:»3942

﴿وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْأَخِرَةِ﴾ İnsanların elinde ne varsa hep emanettir. Âhrette de hamd

onundur. -Ya'ni bu önün bir sonu, bu Dünyanın bir Âhreti var. O Âhret ve Âhretteki ni'metler de onun ve

onun için önünde hamd onun olduğu gibi sonunda da hamd onun. Âhret, kesb ile alâkadar olduğu için

orada hamd, onun hakkı değil zannedilmesin. Onu hikmetiyle hazırlıyın, çalışanların sa'yini zayı' etmeyip

kesbine göre ecrini verecek olan odur. Ve gerek nia'mi Dünya ve gerek nia'mi Âhret kesb ile ne kadar

alâkadar olursa olsun esas itibariyle istihkaktan ziyade tefaddul târikiyle olduğunda da şübhe yoktur. Ehli

Cennet «

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ
« هَدَيْنَا اللَّهُ » diye «

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدَّهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ

« مِنْ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ » diye «

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ

« الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ » olacaktır. Dünyada hamd, bir vazife, bir

ibadet, Âhirette ise bir telezzüz bir zevktir. ﴿ وَهُوَ الْحَكِيمُ ﴾ ve o, öyle hakîm hikmetiyle

Dünyayı Âhirete, Âhireti Dünyaya raptederek iki âlemin de umurunu muhkem surette tedbir eden hamde

müstehikk olan hâkim ﴿ الْخَبِيرُ ﴾ öyle habîr - her şey'in sirr-ü künhünü, önünü sonunu bilir.

Bilerek tedbiri umur eder. Öyle habîrdir ki 2. ﴿ يَعْلَمُ ﴾ bilir ﴿ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ ﴾

Arza ne giriyor - Arzın içine muhîttından ne sokuluyor, meselâ neler yağıyor, neler gömülüyor, neler ekiliyor,

neler saklanıyor ﴿ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا ﴾ ve ondan ne çıkıyor: ne huruc ediyor. - Hayvanattan,

nebatattan, meadinden: buhardan, rayihadan, hararettten, bürudetten ve saireden neler içinden dışına

çıkıyor. ﴿ وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ ﴾ ve Semâdan ne iniyor, meselâ yağmurdan kardan,

şimşekten, saikadan, taştan, şihabdan, ziyadan, hararettten ve sair maddî ve

ma'nevî

kuvvetlerden ve Melâikeden neler Arza iniyor ﴿وَمَا يَعْرَجُ فِيهَا﴾ ve ne ona uruc ediyor, çıkıp

yükseliyor. Meselâ ne buharlar, ne ğazler, ne gibi maddeler kuvvetler, Melekler, ruhlr, duâlar, hamiller,

akisler Semaya yükselip çıkıyor Hasılı hem Göğün mütekabilen iyrad ve masraf bûdcelerini sâde bütün

müfredatiyle değil, bütün tehakkukatiyle de tamamen bilir ve hepsinin önünü sonunu o suretle idare eder.

﴿وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ﴾ hem o öyle rahîm, öyle gafur - hakîm habîr olduğu gibi rahîm

gafurdur da Hamd edenlere rahîm, kusur edenlere gafurdur. Bu haysiyetle de Dünya ve Âhiret hamd

onundur Burada bu esmâi hüsnânın zikri Âhiretin imkânını kolay tesavvur ettirmek içindir. 3.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ öyle olmakla beraber küfredenler, ya'ni Allaha o suretle hamd

etmeyip o sıfatlarını ve Âhirete kudretini inkâr edenler dediler ki ilh...

﴿رَبِّي﴾ vavi kasemdir ﴿عَالِمِ الْغَيْبِ﴾ « رَبِّي » nin sıfatıdır. Taberînin beyanına

göre gaybden murad halkın henüz vukufu olmiyan mümkinattır ki gerek hiç vücudu gelmemiş olsun,

gerekse vücut verilmiş de henüz kimse muttalı' olmamış bulunsun. Burada bu vasf ile tavsıf, iki nükte ifâde

eder. Birisi geleceği haber verilen saatin ne vakit geleceğini yalnız onun bildiğini anlatır, birisi de dağılmış

eczanın toplanmasını istib'ad ederek onu inkâr edenlere cevab noktasını gösterir. Bunun nazîri sûrei «kaf»

ta « قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ » dir. Ya'ni ilmi böyle olan habîr-ü hakîme o,

nasıl mümteni' olur?

﴿ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ﴾ Ne

Semalarda ne de Arzda zerre miskali, ya'ni en küçük karınca mikdarı, ufak bir mikrob veya molekül ondan

uzak kalmaz. Ilminden

Sh:»3944

kaçmaz ﴿ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ ﴾ ve ne ondan, o zerre miskalinden daha küçüğü - atom,

elektron, cüz'i ferd, cüz'i lâyetecizza derecesinde asgari mütenahi ﴿ وَلَا أَكْبَرُ ﴾ ne de daha

büyüğü - hey'eti mecmuasına varıncaya kadar hiç biri onun ilminden gaib olmaz

﴿ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴾ hepsi huzurunda ap açık bir kitabdadır. - Müfessirînin çoğu

burada kitabı mübîni Levhi mahfuz diye tefsir etmişlerdir. Fakat bunun «

﴿ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴾ de olduğu gibi doğrudan

doğruya ilmi ilâhîyi tasvir olması daha zâhirdir. Ya'ni gaib ve şahidiyle bütün kâinat, Allahın huzurunda ap

açık bir kitab gibi zâhir ve ma'lûm ve mazbuttur. 4. ﴿ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ ﴾ - Bu « لام »

yukarıdaki « لَتَأْتِيَنَّكُمْ » filine müteallık ve onun hikmetini beyandır. Ya'ni Allah, o iman edip salihat

işliyenlere mükâfat vermek için muhakkak o saat gelecek ilh... O halde kelâmın hasılı şu oluyor: hikmet o

saatin gelmesini ıktıza ediyor. Hem gaybı hem de büyük küçük, gizli aşikâr, cemi'i cüz'iyat ve külliyyatıyla

bütün kâinatı muhîf olan ilmi kâmil var, bütün onları ıycad eden kudret de var, o halde o saat neye

gelmesin? Elbette gelecek, bu önün bir sonu olacak, mü'minlere mükâfat, kâfirlere mücazat edecek.

Kâfirler onu inkâr ediyorlarsa da onlara mukabil 6. ﴿وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ﴾

kendilerine ilim verilenler - Resulullahın eshabı ve ümmetinden onların izince gidenler veya ehli kitab

ulemasından ilmiyle âmil olup da iymana gelenler ﴿الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ﴾

sana rabbından indirileni, ya'ni Kur'anı görüyorlar ki ﴿هُوَ الْحَقُّ﴾ o mahzı hak ﴿وَ﴾ hem de

﴿يَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾

AZİZ - çok ızzetli çok onurlu, kahreder de asla mağlûb edilmez,

Sh:»3945

HAMİD - o hamdin sahibi Dünyada ve Âhirette hamd kendisinin hakkı olan Mahmud tealânın yoluna

hidayet ediyor. Doğrudan doğru caddeyi gösteriyor, o yüksek izzet ve hamdi duyuruyor. Ona irmek zevkını

veriyor, yolunu da bildiriyor, böyle iken 7. ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ o küfredenler,

âyetlerimizi hükümsüz bırakmak için çalışan yarışan kâfirler dediler - Kureyş kâfirleri nübüvvet ile istihza

yollu aralarında demişlerdi ki ﴿هَلْ نَدُّكُمْ الْخ ۰۰﴾ 8.

﴿بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ﴾

hayır, doğrusu Âhirete inanmıyanlar uzak dalâl ile azâb içindedirler. - Onun için öyle hezeyan ediyorlar.

Âhirete iymanı olmiyanların Âhirette görecekleri azâbdan başka Dünyada da vicdanları azâb içindedir. Zira

Dünyanın fanîliği meşhud olduğu cihetle Âhret akidesi olmiyanların bedbiyn (pesimist) olmaları tabiidir.

Akıbeti hakkında bedbiyn olan vicdanların ise azâb içinde bulunduğu şübhe yoktur. Meğer ki ölümü

kendisi için halâs addettirecek bir azâb içinde bulunsun. Peygambere karşı o heyezadan bulunan kâfirler

de böyle telâş ve şaşkınlık içinde idiler. Bu suretle bu ıdrab Allah tealâ tarafından o kâfirlerin hallerini

beyan ile sözlerini ibtaldir. 9.

﴿أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ﴾
﴿وَالْأَرْضِ﴾ Ya körler mi o Semâ ve Arzdan önlerindeki ve arkalarındaki bakmazlar mı? Nasıl

bir vaz'iyette bulunuyorlar? ﴿إِنْ نَشَاءُ نَخِيفُ بِهِمُ الْأَرْضَ﴾ Dilersek biz onları

yere geçiriveririz. - Bir zelzele ile Yerin yarılıvermesi bir anlık bir iş

﴿أَوْ نُسْقِطُ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ﴾ yâhud üstlerine Semadan parçalar

düşürürüz - bunun için de bir haceri semavî parçaları veya bir yıldızın Arza çarpıvermesi kâfi. Bu tehdid

cümlesi, arada bir cümle mu'tarız gibidir. ﴿انَّ فِي ذَلِكَ﴾ şübhesiz ki onda

o

Sh:»3946

Göğe ve Yere bakıp da önünü ardını düşünmekte ﴿لَايَةً﴾ mutlak bir âyet bulunur. Bir delil, bir açık

alâmet bulunur ki Allahın kudretini ve Peygamberin dediğini ve hakikaten didik didik dağıldıktan sonra da

bir halkı cedîd muhakkak olduğunu ve bu hılkatin bâtil bir oyuncaktan ibaret olmayıp bu Dünyanın bir

Âhireti bulunduğunu anlatır. Fakat herkesin değil ﴿لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ﴾ her abdi mübîn için -

inabe eden, ya'ni teassubdan geçip hakka dönen her kul için.

Buna tarihten güzel bir misal vermek üzere buyuruluyor ki:

﴿١٠﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرُ
وَأَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ ﴿١١﴾ أَنْ أَعْمَلَ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ

وَأَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٢﴾ وَلَسْلَيْمِنَ
الرِّيحِ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ
الْجِنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا
نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿١٣﴾ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ
مَحَارِبٍ وَتَمَائِيلٍ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا
أَلْ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ ﴿١٤﴾

Sh:»3947

﴿١٤﴾ فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةٌ
الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَاتَهُ فَلَمَّا حَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٥﴾

Meali Şerifi

Şanım hakkı için Davuda bizden bir fadıl verdik: ey dağlar çınlayın onunla beraber ve ey kuşlar! dedik ve

ona demiri yumuşattık 10 Bol bol zırhlar yap ve iyi biçime yatır diye. Siz de salâh ile çalışın, daha iyi işler yapın, çünkü ben her yapacağınızı gözetiyorum 11 Süleymana da rüzgâr: sabah gidişi bir ay, akşam dönüşü bir ay, erimiş bakır menbainı da ona seyl gibi akıttık, hem rabbının iznile elinin altında Cinnîlerden de çalışan vardı, onlardan da her kim emrimizden inhiraf ederse ona Saîr azâbını tattırırız 12 Onlar ona, mihrablar, timsaller ve havuzlar gibi çanaklar ve sâbit kazanlardan her ne isterse yaparlardı 13 Çalışın ey Davud hanedanı şükr için çalışın, maamafih kullarım içinde şekûr olan azdır 14 Sonra vaktâ ki ona ölümü hukmettik, onlara onun ölümünü sezdiren olmadı, yalnız bir güve böceği (Arza) dayandığı esasını yiyordu, bu sebeble yıkıldığı zaman tebeyyün etti ki Cinler eğer gaybi bilir olsalar o zilleti azâb içinde bekleyib durmazlardı 15

10. ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ﴾ Hakikaten şanım için Davuda - en güzel inâbe etmiş olan Davud

aleyhisselâma - verdik ﴿مِنَّا﴾ bizden, bizim tarafımızdan - ya'ni alel'âde değil, azameti ilâhiyyeyi

ayrıca bir hususiyetle ifâde eden mahzâ ilâhî bir atıyye, fevkal'âde bir mu'cize olarak ﴿فَضْلًا﴾ bir

fadıl -

o vakte kadar diğer Enbiyaya verilenlerden fazla bir âyet, bir ni'met verdik. Şöyle ki:

﴿يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ﴾ ey dağlar, dedik: onunla beraber te'vib, ya'ni terci' yapın: ötün

çınlayın ﴿وَالطَّيْرُ﴾ siz de ey kuşlar - Sûrei «Enbiya» da geçen «

وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرُ سûrei «ص» da gelecek olan «

أَنَا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْأَشْرَاقِ، وَالطَّيْرُ
مَحْشُورَةٌ كُلُّ لَّهُ أَوَّابٌ» bunun tefsiri demektir. Ya'ni Davuda öyle güzel bir ses, öyle şanlı

bir eda verilmişti ki akşam sabah tesbih ettikçe onun sesine bütün dağlar ve kuşlar iştirâk eder, çınlar

öterlerdi. Demek ki güzel sesle husni elhan Davudun bir fazileti mahsusası, kuşları dahi başına toplıyan bir

mu'cizesi olmuştu. Bu ma'nâ ile dir ki savti Davudî meşhur olduğu gibi mezamîri Davud da meşhurdur. Bu

güzel san'ati islâmda sureti mutlakada mezmum zannedenler olmuştur. Fakat bilmek lâzım gelir ki

mezmum olan lühunı fısıktır. Yoksa Kur'an okurken tertil ve tahsini savt, me'murun bihtir. Bu babda kütübi

sihahta hayli hadîsler vardır. Bir çokları ğınanın, ya'ni Musikînin tesirini ruhanî zannederler. Böyle bir zan,

ruhu heva zannetmektir. Ses bir heva ihtizazı olduğu için Musikînin doğrudan doğru verdiği tesir ve

heyecan, bir buse zevki gibi cismanî ve asabî bir tesirdir. Teganni ancak bir kelimenin, bir kelâmın

ma'nâsını ruha duyurmağa hizmet etmesi i'tibariyledir ki ruhanî bir kıymet alabilir. Ehli fisk, hep şehevanî

mevzularla cismanî heyecan aradığı için ma'nâyı öldürerek sâde a'saba basan kuru nağmelerle cismanî tesir arar. Bu ise ruhanî şuuru terbiye değil, ifnâ eder. Belki fasık için bütün şuurundan geçip mesti lâya'kıl olmak bir zevktir. Fakat dinin, şer'in vermek istediği zevk bu değil, güzel ma'nâlı, mukaddes şuurlu bir hayat yaşatmaktır. Şerî istiyor ki Kur'an okunurken ses güzelleştirilsin, teganni edilsin, ancak nazmı bozarak ma'nâyı unutturarak kuru ses ta'kib eden ehli fisk elhan ve nagamatiyle değil,

Sh:»3949

elfazın tecvidini fesahatini bozmayarak, ma'hâsını belâğatinin incelikleriyle duyurarak şuurlu bir hayat yaşatacak olan bir lâhnile okunsun ki buna hadîsi nebevîde lühuni Arab ta'bir buyurulmuş ve İlmi edada tecvid ile ta'rif olunmuştur. Bu suretle biz Kur'an okunurken Hazreti Davudun mu'cizesini yaşamış oluruz. Netekim Kur'anı güzel okuyan hakkında «Âli Davudun mezamîrinden bir mizmar verilmiştir» diye sitayiş buyurulmuştur. Hazreti Davudun dağları teshir eden, uçan kuşları durduran mu'cizesi de kuru bir ses oyunundan ibaret terennümati mücerrede değil, ruhtan kopup Hudaya arz olunan takdisat ve tesbihat idi.

Netekim bu ma'nâyı belâğatle ifade için onun mayyetinde dağlar zevil'ukul gibi gösterilerek «

وَالطَّيْرِ» onun mahalline atf edilmiştir. Dağlar, kuşlar böyle müsahhar

olduğu gibi ﴿وَأَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ﴾ ve ona demiri de yumuşattık - müfessirîn bunu şöyle tefsir

ediyorlar: kızdırmağa, döğmeğe muhtac olmaksızın elinde bal mumu gibi dilediği surete koyuverdi.

Fahrudini Razî der ki: Allahın kudretinden bunu istib'ad etmemelidir. Çünkü görölüyor, ateşte öyle

yumuşuyor ve öyle münhall oluyor ki yazı yazılan mürekkebin haline geliyor. O halde her hangi âkil onu

kudreti ilâhiyeden istib'ad eder? Maamafih ba'zı nâs bundan murad ateş ile ve alât isti'maliyle demir

eritmeyi keş ve istihrac etti demek olduğuna kail olmuştur, Lâkin bu doğru değildir. İ'tikadın za'fi ve

Allahın kudretine ademi İ'timadi onu bu fikre sevketmiştir. **اهـ**. Böyle olmakla beraber âyetin bu ma'nâya

da ihtimali yok değildir. Demirin keşfi ve izabesi daha eski olsa gerektir. Fakat onu mum gibi dilediği şekle

koyarak elbise dokuyacak derecede ince sanayia tatbik etmek Davud aleyhisselâma nasîb olmuş bir

san'attir. Netekim sûrei «Enbiya» da «

﴿وَعَلَّمْنَاهُ صِنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِيُحَصِّنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ﴾ buyurulmuştu ki

bundan bu san'atin ahlâfa da yadigâr kaldığı anlaşılıyor. Zira « **لَكُمْ** » hitabı

ümmei

Muhammededir. Burada ise bu hikmet şöyle ifade olunuyor: 11. ﴿أَنْ أَعْمَلَ﴾ yap diye

﴿سَابِغَاتٍ﴾ bol bol, geniş geniş zırlı elbiseler ﴿وَقَدَّرَ فِي السَّرْدِ﴾ ve serinde

takdir sahibi ol - dokunuşunu ve biçimini iyi ölç: biçiminde maharetli ol, iyi biçime yatır. Deniliyor ki Allah

tealânın bu san'ati senâ buyurmasının hikmeti şudur: bu san'atte «لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ» buyurulduğu

üzere indallah mükerrem olan âdemiyeti katilden muhafaza ile ruhu vikaye vardır. Onun için bunu yapan,

kılıç ve saire gibi taarruz silâhı yapanlardan daha hayırlıdır. Âlemde fazla bir silâh keşfeden ve onu

kullanmasını bilenler beşeriyete bir haysiyetle müfid iseler, ondan vikaye vasıtasını keşfedenler, sulh-u

salâha hizmet ettikleri için daha ziyade faidelidirler. Bu hikmetle buyuruluyor ki

﴿وَأَعْمَلُوا صَالِحًا﴾ hem salâh ile çalışın iyi bir iş yapın - burada «وَأَعْمَلْ» denilmeyip

de «وَأَعْمَلُوا» denilmesi şayanı dikkattir. Bu cümle zamirinin Davud ile beraber maiyetindeki ehline

raci' olduğunu söylemişler ise de biz bunun «لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ» gibi kıssânın bir ibreti

olmak üzere ümmeti Muhammede hitab ile bir tezyil olduğu kanaatindeyiz ki şöyle demek olur: sizde ey

ümmeti Muhammed! Salâh ile çalışın, daha güzel işler yapın

﴿إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ çünkü ben ne yapacağınızı gözetiyorum, her ne yaparsanız

görürüm - ya'ni ona göre mükafatını veririm 12. ﴿وَلَسْلَيْمَانَ الرِّيحَ﴾ Süleymana da rüzgârı -

râm ettik, müsahhar kıldık. Deniliyor ki Süleyman aleyhisselâma müsahhar kılınan bir riyhi mahsus idi,

bütün şu rüzgârlar değil idi, çünkü onlar hacet vakitlerinde umumun menafı içindir. Onun için bütün

kıraetlerde bu « **الرِّيحُ** » müfred okunmuş, hiç birinde « **الرِّيَّاحُ** » okunmamıştır. Ya'ni Süleyman

aleyhisselâm isterse âlemin rüzgârını

Sh:»3951

tutabilirdi demek değil, heva da bir cereyanına tasarruf edebilir ve onunla dilediği yere gidebilirdi. O bir

rüzgâr idi ki « **غُدُوها شَهْرٌ** » sabah gidişi bir ay « **وَرَوَّاحَهَا شَهْرٌ** » akşam dönüşü

de bir ay - şer'an bir günlük yol altı saat olduğuna göre otuz kilometre ı'tibar edilirse gidişi dokuz yüz

kilometre, gelişi de dokuz yüz kilometre olarak bin sekiz yüz kilometre kat'eder. Burada « **غُدُوها** » nın

zamiri riyha gönderilmiş « **غُدُوه** » diye Süleymana irca' edilmemiş olduğuna göre yalnız rüzgârın sür'ati

gösterilmiş demek olur. Süleyman aleyhisselâm bununla balon gibi mi yoksa tayyare gibi mi giderdi orasını

Allah bilir.

Seyretti heva üzre denir tahtı Süleyman

Oı saltanatın yeller eser şimdi yerinde

﴿وَأَسْلَنَا لَهُ عَيْنَ الْقَطْرِ﴾ hem ona - ya'ni Süleymana - kıtır ya'ni erimiş bakır pınarını

seyil gibi akıttık - ya'ni ma'denden su akar gibi akıttık. Kazıy Beyzavî bunun Yemende olduğunu

kaydetmiştir. Âlûsî de şu rivayetleri kaydediyor: İbni Münzir, İkrmeden şöyle tahrir etmiştir: Allah tealâ

bakırı üç gün su gibi akıttı dedi, nereye denildi, bilmem dedi. İbni Ebihâtim de Süddîden şöyle tahrir

etmiştir: ona üç gün bir bakır ma'deni akıtıldı. Bahirde de İbni Abbas, Süddî ve Mücahidden şöyle

nakledilmiştir: demişler ki üç gün üç gece akıtıldı ve Yemende idi. Mücahidden bir rivayette de bakır

San'adan aktı, ayda üç gün aktığı da söylenmiştir. Biz bunun bir atıyyei ilâhiyye olan bir ilm-ü san'atle

akıtılmış olmasını daha ehemmiyetli görüyoruz.

﴿وَمِنَ الْجِنَّ﴾ Cinden de - müfredi cinni olan Cin, bizim izah edemeyeceğimiz gizli

mahluklar (Sûrei En'amda «

«وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنَّ» âyetine

bak). Cinden

denilmekle anlaşılıyor ki hepsi değil bazı Cin ﴿بِإِذْنِ رَبِّهِ﴾ rabbının izniyle - yoksa Cin inse

çalışmaz ﴿وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا الْخ﴾ Bu cümle Cinlerin dahi mükellef

olduğuna tenbihtir. Bununla beraber Hazreti Süleymana çalışan Cinlerin cüz'î bir inhiraf ile yanacak

vaz'iyette ateş kenarında şiddetli bir tazyık içinde çalışıklarına da işarettir. Burada Cinlerin esrarı san'ati

hâiz san'atkârlar olduğı da şundan anlaşılıyor 13. ﴿يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ﴾ onlar ona ne

isterse yaparlardı ﴿مِنْ مَحَارِيبَ وَتَمَاثِيلَ﴾ = mihrablar ve timsaller -

MİHRAB, mif'al ismi âlet vezni olduğı gibi bir de midrar gibi mubalega sigası olur ki mihrabın esasen bu ma'nâdan me'huz olduğı söyleniyor. Keşşaf'ta der ki: meharîb, ibtizalden masun olan şerefli mesakin ve mehafil demektir. Bunlar hamiyet ile muhafaza ve müdafea olunduklarından dolayı meharîb tesmiye edilmiştir. Maamafih burada mesacid diye de tefsir olunmuştur. Temasîl, timsalin cem'idir. Timsal canlı veya cansız bir şey'in suretine mumasil tasvir olunan her hangi bir surettir. Burada temasîl, Melâike ve Enbiya ve salihîn suretleri denilmiştir. Halk görsün de onlar gibi ibadet etsinler diye mescidlerde bakırdan, pirinçten, sırçadan mermerden bunların suretleri yapılmış. Böyle tasvirler yapılmasına Süyelman aleyhisselâm nasıl cevaz verdi? diye sorabilirsin, cevaben derim ki: tasvir, yalan ve zulüm gibi aklın takbih ettiğı şeylerden

değildir. Böyle olanlarda şeriatlerin ihtilâfı câizdir. Ebül'âliyeden merviy olduğu üzere o zaman ittihazı suver

haram kılınmamıştı. Bununla beraber temasîlin hayvan sureti olması lâzım değildir. Ağaç gibi cansız

resimleri olması da câizdir **اه**. Onun için Razi yalnız nukuş demekle iktifa etmiştir.

﴿وَجَفَانٍ كَالْجَوَابِ﴾

Sh:»3953

CİFÂN, çanak ma'nâsına cefnenin cem'i.

CEVAB da büyük havuz ma'nâsına câbiyenin cem'idir. ﴿وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ﴾

KUDUR, kıdrin cem'i, kıdr, gerek topraktan ve gerek sair ma'denden çömlek, tencere ve kazgan gibi

yemek pişen kablâr,

RÂSİYAT, yerinden kalkmaz ağır ve sâbit ma'nâsına rasiy veya râsiyenin cem'idir. Demek ki çok

yemekler pişiriliyor, pek büyük sofralar kuruluyormuş ﴿اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا﴾ çalışın

ey Davud hanedanı, o büyük şükür için çalışın. Ya'ni o büyük ni'met ve refah içinde atalet ve sefahete

dalmayın, çalışın, hem çalışmanız bu ni'metlerin şükürünü eda etmek, her birini yerinde sarf ederek Allah

tealâya daha güzel amellerle kulluk eylemek için olsun ki « لَعْنِ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ »

﴿وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرُونَ﴾ Maamañih kullarım içinde Şekûr olan azdır. -

ŞEKÛR, çok Şükür eden, bütün vus'unu Őükre sarf eden kalbi, dili ve sair a'zası hem i'tikad, hem i'tiraf,

hem çalışmakla ve ekser evkatta Şükür ile meşgul olandır. İbni Abbastan bir rivayette: bütün ahvalinde

Őükredendir. Sûrei Nemilde geçtiği üzere «

رَبِّ أَوْزَعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ
وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ
الصَّالِحِينَ » duâsını vird edinmiŐ olan Süleyman aleyhisselâm o, az olan Şekûr kullardandır.

Rivayet olunur ki Hazreti Ömer bir adamın « اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الْقَلِيلِ » Allahım, beni o

azdan kıl» diye duâ ettiğini duymuŐ, bu nasıl duâ diye sormuŐ. O zat: «iŐidiyorum ki,» demiş Allah tealâ «

« وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرُونَ » buyuruyor, ben de beni o azlardan kılmasını istiyorum»

bunun üzerine Hazreti Ömer herkes Ömerden a'lem» demiş.

14. ﴿دَابَّةُ الْأَرْضِ﴾ - Burada Arz, Yerin ismi değil «أَرْضٌ، يَأْرُضُ» filinden ekl

vezninde masdardır. Erda namındaki böceğin fi'li, ya'ni ağaç kurdu denilen bir nevi' güvenin yemesi,

kırkması ma'nâsınadır deniliyor, bir güve böceği demek olur. Süleyman aleyhisselâmın sureti vefatı

hakkında türlü rivayetler varsa da biz onlardan sarfı nazar ediyoruz.

Allah tealâya inâbesi güzel, ni'metlerine şükriyle bahtiyar olan Davud ve Süleyman aleyhimesseleâmın

hallerini beyandan sonra küfranda bulunanlara misal olmak üzere Sebe' kavminin hali hikâye olunarak

buyuruluyor ki:

﴿١٥﴾ لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ
وَشِمَالٍ كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبُّ
غَفُورٌ ﴿١٦﴾ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ
بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَىٰ أُكُلٍ خَمْطٍ وَأَثَلٍ وَشَيْءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ
﴿١٧﴾ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ

﴿١٨﴾ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرَى
ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيَ وَأَيَّامًا آمِنِينَ
﴿١٩﴾ فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ
لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٢٠﴾

Sh:»3955

Meali Şerifi

Celâlîme kasem ederim ki Sebe' için meskenlerinde hakikaten bir âyet vardı: sağ ve soldan iki Cennet,
yeyin diye rabbınızın rızkından da ona şükredin, ne güzel: hoş bir belde, gafur bir rab Fakat onlar
bakmadılar, biz de üzerlerine arim seylini salıverdik ve o dilber iki Cennetlerini buruk yemişli, ılgınlık, az bir
şey de sidirden iki harap Cennete çevirdik 16 Bunu onlara nankörlüklerinin cezası yaptık ve biz hep öyle
çok nankör olanları cezalandırırız 17 Biz onlarla o feyz-u bereket verdiğimiz memleketler arasında sırt sırta
karyeler meydana getirmiştik ve onlarda muntazam seyr-ü sefer takdir eylemiştik, gezin oralarda gecelerce

ve gündüzlerce emniyet içinde demiştik 18 Buna karşı onlar "ya rabbenâ, seferlerimizin arasını uzaklaştır"
dediler ve nefislerine zulmettiler. Biz de onları efsanelere çevirdik ve tamamen didik didik dağıttık, şübhesiz
ki bunda çok şükredecek her sabırlı için elbette âyetler var 19 Yine celâlîme kâsem ederim ki İblîs, onlar
aleyhindeki zannını hakikaten doğru buldu da içlerinde mü'minlerden ibaret bir firkadan maadası ona tabî'
oldular 20 Halbuki onun onlar üzerinde hiç bir saltanat kudreti yoktu, lâkin biz Âhîrete iymanı olanı belli
edecek, ondan

Sh:»3956

şekk içinde bulunandan ayırd eyleyecektik. Öyle ya rabbın her şeye karşı hafızdır 21

15. ﴿لَسِبَّا فِي مَسْكَنِهِمْ﴾ Sebe' kavminin meskenlerinde - balâda izzah edildiği üzere

ataları Sebe' ibni Yeşcüb ibni Ya'rub ibni Kahtanın namiyle yad olunan Sebe' kavmi sûrei Nemilde kıssaları

geçtiği vechile mukaddemâ Güneşe taparlarken. Bilkîs idaresinde Hazreti Süleymana itaat ederek

memleketlerini kurtardıktan başka terakkî etmişlerdi. Meskenleri, merkezleri Yemende Me'rib şehri idi ki

Sebe' ona dahi itlak edilir. Bunların meskenlerinde kendileri için «^عأَيَّة

âyet zikrolunacak iki cennet zannedilebilirse de Keşşafın ihtarı vechile yalnız o değil, kıssalarının hey'eti

mecmuasıdır. Şöyle ki ﴿جَنَّاتٍ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ﴾ sağ ve soldan iki Cennet - iki

tarafı bağlar, bostanlar, lisani hal ile diyorlardı ki

﴿كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ﴾ rabbinizin rızından yiyin de ona

şükredin - bu ni'metin kadrini bilerek ona göre ibadet edin. Çünkü

﴿بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ﴾ beldeniz bir beldei tayyibe gayet hoş bir belde, rabbınız

mağrifeti çok bir rab - onun için şükürünü bilin de iyi hizmet edin. İttifakâtı bed'adandır ki « بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ

» lâfzı ebced hisabiyle İstanbulun fethine tarih düşmüştür. Molla Camî merhumun bir hediyesi olmak

üzere ma'ruftur. 16. ﴿فَاعْرَضُوا﴾ fakat onlar, o Sebe'liler ı'raz ettiler - rivayete nazaran on üç

Peygamberleri kendilerini da'vet ettikleri halde şükürden kaçındılar, hizmetine bakmadılar

﴿فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ﴾ biz de üzerlerine arim seylini salıverdük - arim seyli

önüne geçilmez sarp seyl, yâhud Arim denilen seddin seyli veya

Sh:»3957

Arim deresinin seyli. Ebül'fida' tarihinde «bu seddi Me'rib arzında sebe' ibni yeşcüb yapmış ve ona yetmiş

kadar çay akıtmış ve uzak vadîlerden seyleri celbeylemiş idi» der. Alûsî de, Keşşaf'ta da der ki «bu sed, Bilkısın yaptığı seddi idi ki iki dağın arası taş ve zift ile kapatarak menba' ve yağmur sularını birikdirtmiş ve iska için lüzumu kadar haklar bırakmıştı». Alûsînin nakline göre, seddin arkasına suyu habs edip birbiri üzerine müteaddid kapılar ve önüne nehirlerinin adedince on iki havuz yapmıştı. Bir kavilde bu seddi Yemen kabailinin babası olan Himyerin yaptığı söylenmiş, bir kavilde de Lokmani ekber ibni Âdın yaptığı ve taşlarını kalay ve demirle perçinlediği ve bir fersah murabbaında olduğu söylenmiştir. Bunların cem'inde münafat yoktur. Evvelâ sebein başlamış olması, sonra Himyerin, sonra Lokmanın ve Zül'karneynin daha sonra da Bilkısın peyderpey muhtelif inşaat ve ta'miratta bulunmuş olmaları pek melhuzdur.

﴿حَمَطٍ﴾ acı, kekre veya boruk ﴿وَأَثَلٍ﴾ esl ağacı - tarafe veya tarafadan bir nev'ı, büyük

nev'ı diye tefsir ediyorlar. Kamus tercemesinde tarfâ ılgın ağacı ve esl onun acı ılgın denilen iri kısmı diye

mezkûrdur. ﴿سِدْرٍ﴾ sidir Arabistanın en makbul ağaçlarından olmak üzere ma'ruftur. Meyvesine

nıbk ve Arabistan kirazı ta'bir olunduğu Kamus tercemesinde mesturdur. Ezheri demiştir ki sidir ikidir.

Birisinden intifa' olunmaz ve yaprağı yıkamalara yaramaz. Meyvesi kekredir, yenmez, dâl denilen budur. Bir

kısmı da su üzerinde biter, meyvesi nıbk'tır, yaprakları gasûldür, unnab ağacına benzer **اه**.

﴿وَبَدَّلْنَا هُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ﴾ - Burada ikinciye «cenneteyn» ta'biri müşakele ve

tehekküm içindir. Türkçemizde ma'ruf bir mesel vardır: «bakılırsa bağ olur bakılmazsa

dağ

Sh:»3958

olur» 17. ﴿بِمَا كَفَرُوا﴾ - bu «كَفَرُوا» küfrandır. Ya'ni ni'mete nankörlüklerinden dolayı

18.

﴿وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرَى ظَاهِرَةً﴾

hem onlarla o mübarek kıldığımız içlerine bereket verdiğimiz karyeler arasında sırt sırta karyeler yapmıştık

- o bereketli karyelerden murad Şam bilâdır. «قُرَى ظَاهِرَةً» Katâdeden rivayet olduğu üzere

zahr zahra, ya'ni sırt sırta mülâsık diye tefsir edilmiştir. ﴿وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ﴾ ve onlar

da, ya'ni o karyeler de seyr-ü seferi muayyen miktar üzere tertib ve tanzîm etmiştik - her biri yolcu için birer

istasyon ve birer merhale halinde idi, birinden çıkan azık taşımadan ve açıkta yatmadan ve tehlike

görmeden diğerine gidebilir öyle ki ﴿سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيَ وَأَيَّامًا أَمِينٍ﴾ o

kurayı zâhire içinde geceler ve gündüzlerce emniyet ve âsayiş ile gidin gezin - öyle muntazam, öyle

emniyetli idi, demek ki yalnız sebe' değil, Yemenden Şama kadar Arabistanın bütün vaz'ıyyeti böyle bir

ma'mure imiş ki bu çok calibi dikkattir. 19. ﴿فَقَالُوا رَبَّنَا﴾ işte bu ni'mete karşı da onlar

küfrederek ya rabbena dediler ﴿بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا﴾ bizim bu seferlerimizin mesafesini

uzaklaştır. - Beni İsrâilin hayr olan a'lâyı ednaye değişmek istedikleri gibi bunlar da o ma'muriyetten

bizarlık gösterdiler, onların ortadan kalkıp aralarına uzun mesafelerin, sahraların girmesini istediler. Bunu

hakikaten böyle kavlen istemiş olmaları melhuz ise de yaptıkları küfrân ve ısyân ile hâlen istemiş olmaları

da zannedilir. Öyle dediler ﴿وَزَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾ ve nefislerine zulmettiler, kendilerine yazık

ettiler, zira belâlarını aradılar ﴿فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ﴾ biz de kendilerini uhduselere;

efsânelere,

Sh:»3959

masallara çevirdik. Denilir ki ciddî bir süvari iki aydan ziyade ma'mure içinde giderdi ve dört aylık

mesafeden ahali yekdiğerinden ateş iktibas edebilirlerdi. ﴿وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ﴾ اهـ.

ve didik didik darmadağınık ettik, Gassân, Şama iltihak etti, Enmar Yesribe, Cüzam Tihâmeye, Ezd, om ana

ilh. ﴿لَايَاتٍ﴾ ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ﴾ Şübhesiz ki bunda - sebein zikr olunan bu kıssasında

elbette âyetler var, ibret alacak delâletler var ﴿لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ çok şükredecek her

çok sabırlı için - ya'ni çok şükür edici şekûr olmak için çok sabırlı olmak lâzımdır. Ve işte böyle çok sabırlı

olup çok da ni'metlere irmek ve çok şükür edici olmak şanından olan kimseler için işbu Sebe' kıssasında

mühim âyetler vardır. Heva ve heveslerini zabt edip zahmetlere meşakatlere tahammül ederek vazife ve

ibadetlerine çalışan sabırlı kimseler memleketlerini Allahın inayetiyle Cennet gibi ma'mur eder ni'metlere

irerler. Allahın pek az olan şekûr kullarından olmak isteyenler de o ni'metlerle azmayıp yine sabr-u sebat ile

şükürüne ikdam edecek ehli sabır-u mücahede içinde bulunurlar.

20. ﴿وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ﴾ Yine celâlîma kase ederim ki İblis

onlar. Ya'ni Sebe'liler yâhud Beni Âdem aleyhinde zannını doğru çıkarttı «

رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزِينََنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُغْوِينَهُمْ أَجْمَعِينَ

«الَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ» demiş olan İblis dediğini tahakkuk ettirdi

﴿فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ onun için halis mü'minlerden ibaret bir

fırkadan maadası o İblise tâbi' oldular, ardınca sürüklendiler, bu sürükleniş de onun kudretinden değil

kendilerinin Âhirete iymanlıklarındandır. Çünkü Allah tealâ olanla olmıyanın Âhretini ayırmıştır. Onun

için o ittiba', esas i'tibariyle Şeytanın bir galebesinden

değil, emr-ü iradei hakkın galebesindendir. Yoksa Allahın iradesinin zıddını tahakkuk ettirmek kimin

haddine, her şey'e karşı hâfiz, muhafız, hâkim ancak rabbin Allahındır.

﴿وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ﴾ - Onun için hiç bir şeyden korkmıyarak:

﴿٢٢﴾ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شَرْكَ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٣﴾ وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٤﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٥﴾ قُلْ لَا تَسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نَسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٦﴾ قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٧﴾ قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ

كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٨﴾

Sh:»3961

﴿٢٨﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ
أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٠﴾ قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ
سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣١﴾

Meali Şerifi

De ki: Allahın berisinden o zu'mettiklerinize istediğiniz kadar yalvarın, ne Göklerde ne Yerde zerre

mikdarına güçleri yetmez, onların bunlarda bir ortaklığı da yok, onun onlardan bir zahîri de yoktur 22

Huzurunda şefaath faide de vermez, ancak izin verdiği kimseninki müstesna, nihayet kalblerinden dehşet

giderildiği zaman "rabbiniz ne buyurdu?" Derler. "hakkı" derler, o öyle yüksek, öyle büyük 23 Size, de:

Göklerden ve Yerden kim rızık veriyor? Allah, de: ve her halde biz veya siz mutlak bir hidayet üzerindeyiz

veya açık bir dalâl içinde 24 De ki: siz bizim cürümlerimizden mes'ul edilmezsiniz, biz de sizin

yaptıklarınızdan mes'ul olmayız 25 De ki: rabbımız hepimizi bir araya toplıyacak, sonra da hak hukmü ile aramızı ayıracak, o öyle fettah, öyle alîmdir 26 De ki: ona şerik diye takıştırdıklarınızı bana gösterin bakayım: hayır öyle şey yok, doğrusu bu: Allah yegâne azîz, yegâne hakîmdir 27 Seni de başka değil, ancak bütün insanlara şamil bir risaletle rahmetimizin müjdecisi, azâbımızın habercisi gönderdik ve lâkin insanların ekserisi bilmezler 28 Ve "ne vakit bu va'd eğer gerçekseniz?" diyorlar 29 De ki: size bir gün mîadı ki ondan bir saat geri de kalamazsınız, ileri de geçemezsiniz 30

Sh:»3962

23. ﴿إِلَّا لِمَنْ أَدْنَىٰ لَهُ﴾ ancak kendisine şefaata için izin verilmiş olan kimse müstesna -

ki evvelâ mekâmı Mahmudda Muhammed Mustafa sallâllahü aleyhivesellem, sonra alâ meratibihim diğer

Enbiya ve Melâike ve salihîn ﴿حَتَّىٰ إِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ﴾ ya'ni izin verdiklerinin

şefaati de birdenbire oluvermez, mevkîfte çok tevakkuf ederler, dehşetli korku, halecanler içinde beklerler,

o dereceye kadar beklerler ki nihayet kalblerinden o dehşet ve halecan giderildiği, ya'ni şefaate izin

verildiği zaman şefaata bekleyenler şefaata eden şefaatacilerine ﴿قَالُوا﴾ derler

﴿مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ﴾ rabbınız ne söyledi? - Şefaatinizi kabul buyurdu mu? Şefaataciler de

cevaben ﴿قَالُوا الْحَقَّ﴾ hakki derler - Ya'ni hakki söyledi, hakki ne ise o olsun buyurdu

derler, binaenaleyh kâfirlere şefa'at olmaz « وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ »

mısdakınca yalnız Allahın razı olduğu mü'minlere şefa'at ederler.

28. ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ﴾ - Bu âyet de risaleti Muhammediyenin

Arab ve gayri Arab bütün insanlara kâffeten amm-ü şamil olduğuna delil olan âyetlerdendir.

﴿٣١﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي
بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ
بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لِلَّذِينَ
اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾

Sh:»3963

﴿٣٢﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا اَنْحَنُ صَدَدْنَاكُمْ
عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ اِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ ﴿٣٣﴾ وَقَالَ

الَّذِينَ اسْتَضَعُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ
تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا
رَأَوْا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ
يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٤﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ
نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٥﴾
وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٣٦﴾
قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

Meali Şerifi

Bununla beraber o küfredenler: "biz ne bu Kur'ana inanırız, ne de önündekine" dediler, fakat görsen o

zalimler yakalanıp rablarının huzuruna durduruldukları zaman ba'zısı ba'zısına söz atarken, ki taraftan

zebun edilenler, o büyüklük taşıyanlara şöyle diyorlardır: siz olmasa idiniz her halde biz mü'min olurduk 31

Diğer taraftan büyüklük taşıyanlar o zebûn edilenlere şöyle demektedir: ya... Size

hidayet

Sh:»3964

geldikten sonra sizi ondan biz mi çevirdik, hayır siz kendiniz mücrimdiniz 32 O zebûn edilenler de o

büyüklük taslayanlara demektir: hayır işiniz gece gündüz dolap, çünkü sizler bizlere hep Allaha

küfretmemizi ve ona menendler koşmamızı emrediyordunuz, ve böyle atışirlarken hepsi azâbı gördükleri o

demde içlerinden pişmanlık getirmektedirler, tomrukları geçirmişizdir de boyunlarına hep o küfredenlerin,

sâde yaptıklarının cezasını çekiyorlardır 33 Biz her hangi bir memlekette (bir nezîr) tehlikeyi haber veren bir

Resul gönderdikse her halde onun refah ile şımartılmış olanları dediler ki: "biz sizin gönderildiğiniz şeyleri

tanıyamayız" 34 Ve dediler ki "biz emvalce de daha çoğuz evlâdca da, ve biz ta'zib olunmayız" 35 De ki

rabbim rızkı dilediğine döşer dilediğine sıkır ve lâkin nâsin ekserisi bilmezler 36

﴿٣٧﴾ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ
إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعْفِ بِمَا
عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ آمِنُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي
آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٩﴾ قُلْ إِنْ

رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ
مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٤٠﴾ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ
جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَكَةِ أَهْلَآءِ آيَاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٤١﴾

Sh:»3965

﴿٤١﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلَيْنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا
يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرَهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ﴿٤٢﴾ فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ
بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا
عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٤٣﴾ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ
آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا
كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤَكُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا أَفْكٌ مُفْتَرًى وَقَالَ الَّذِينَ
كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٤٤﴾ وَمَا
آتَيْنَاهُمْ مِنْ كِتَابٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ
﴿٤٥﴾ وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا مِعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ

فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

Meali Şerifi

Halbuki ne mallarınız ne de evlâdlarınız değildir sizi huzurumuza yaklaştıracak olan, ancak iman edip salâh ile iş gören, işte onların amellerine karşı kendilerine kat kat mükâfat vardır. Ve onlar Cennet şehnişinlerinde emniyet içindedirler 37 Âyetlerimizi hükümsüz bırakmak için yarış ederek

Sh:»3966

çalışanlar ise hakkın huzuruna onlar azâb içinde ihzar edileceklerdir 38 De ki hakikaten rabbim kullarından dilediği kimseye rızkı hem döşer hem sıkar ve her neyi hayra sarfederseniz o ona halef de verir, hem o, rızık verenlerin en hayırlısıdır 39 O gün ki hep onları birlikte mahşere toplıyacağız, sonra Melâikeye diyeceğiz: şunlar size mi tapıyorlardı? 40 Demişlerdir: zati sübhanına arzı tenzih ederiz, sensin onlara karşı ekserisi onlara inanmışlardı 41 İşte o gün ba'zınız ba'zınıza ne bir menfeate, ne de bir zarara mâlik olamaz

ve o zulmedenlere deriz: tadın bakalım o yalan deyip durduğunuz ateşin azâbını 42 Karşılarında açık beyyineler halinde âyetlerimiz tilâvet olunduğu zaman o zalimler: «bu başka değil, sırf sizi atalarınızın taptığı ma'budlardan men'etmek isteyen bir adam» dediler ve «bu (Kur'an) başka bir şey değil, sırf uydurulmuş bir iftira» dediler ve o küfredenler hak kendilerine geldiği vakit bu apaâçık bir sihirden başka bir şey değil, dediler 43 Halbuki biz onlara öyle ders alacakları kitablar vermedik ve kendilerine senden evvel bir nezîr de göndermedik 44 Onlardan evvelkiler de tekzib etmişlerdi, hem bunlar onlara verdiklerimizin onda birine ermediler, Resullerimizi tekzib ettiler de nasıl oldu inkârım? 45

39.

﴿قُلْ إِنَّ رَبِّي بَسِطُ الرِّزْقِ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ﴾

Bu bir şahsista iki vakte nazaran, yukarıki de muhtelif iki şahsa nazarandır. Onun için tekrar yoktur

﴿وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ hem o hayrürrazikîndir. Çünkü diğerleri hakikaten râzık değil, onun

rızkını iysale vasıtaadır.

44. ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ﴾ Kendilerine senden evvel bir

nezîr de göndermedik - ya'ni o yaptıkları şirkler ne bir kitaba müsteniddir, ne de bir Peygambere, müşrikliği

edenler Peygamber değildi, yoksa daha evvel İsmail ve İbrahim gönderilmemiş değildir. Onun için burada

böyle buyurulması ileride « **وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ** » buyurulmasına

münafı değildir.

﴿٤٦﴾ قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفِرَادَى
ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ
يَدَيِ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٤٧﴾ قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ
إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٤٨﴾ قُلْ
إِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَٰمِ الْغُيُوبِ ﴿٤٩﴾ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ
وَمَا يُبْدِيءُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ﴿٥٠﴾ قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا
أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنْ اهْتَدَيْتُ فَبِمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ
قَرِيبٌ ﴿٥١﴾ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ فَزَعُوا فَلَا فَوْتَ وَأُخِذُوا مِنْ مَكَانٍ

قَرِيبٌ ﴿٥٢﴾ وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَاطُشُ مِنْ مَكَانٍ
بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْدِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ
مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٤﴾ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ
بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ ﴿٥٥﴾

Sh:»3968

Meali Şerifi

De ki: size sâde bir tek nasihat edeceğim şöyle ki: Allah için ikişer üçer ve teker teker kalkarsınız, sonra
da iyi düşünürsünüz, arkadaşınızda cinnetten eser yoktur, o yalnız şiddetli bir azâbın önünde sizi
sakındıracak bir Peygamberdir 46 De ki: ben sizden ücrete dâir bir şey istersem o sırf sizin kendiniz içindir,
benim ecrim ancak Allaha aiddir ve Allah her şey'e şâhiddir 47 De ki hakikaten rabbım hakkı fırlatır
allâmül'guyubdur 48 De ki: hak geldi, bâtılın önü de kalmaz sonu da 49 De ki: eğer ben yanılırsam yalnız
kendime kalarak yanılırim ve eğer hidayeti bulmuşsam bilmeli ki rabbımın bana vahiy vermesiyledir, çünkü
o yakındır, işitir, işittirir 50 Görşen o telâşa düştükleri vakıt, artık kaçamak yoktur' yakın yerden

yakalanmışlardır 51 Ve «iyman ettik ona» demektedirler, fakat onlara uzak yerden el sunmak nerede? 52

Halbuki evvel ona küfretmişlerdi, uzak yerden gaybe taş atıyorlardı 53 Artık kendileriyle arzularının arasına

sed çekilmiştir, tıpkı bundan evvel emsallerine yapıldığı gibi, çünkü hepsi işkilli bir şek bulunuyorlardı 54

48. ﴿إِنَّ رَبِّي يَقَذِفُ بِالْحَقِّ﴾ Hakkı fırlatır, ya'ni kullarından dilediğinin kalbine

indirir, yâhud bâtilin tepesine endaht eder de onun beynini parçalar, yâhud âfâka neşreder, bu surette

islâmın intişarını va'd olur. Netekim 49. ﴿جَاءَ الْحَقُّ﴾ hak geldi, ya'ni islâm geldi, şirk muzmahill

olacak. 50. ﴿قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِي﴾ Bunda Peygamberin

de kendi kendine icthad ile hareket ettiği takdirde hata edebileceğine delâlet vardır. 51.

﴿إِذْ فَرَعُوا﴾ o telâşa ve dehşete düştükleri vakıt - ölüm

Sh:»3969

veya haşır dehşeti veya «Bedr» telâşesi 52.

﴿وَإِنِّي لَهُمُ التَّائِشُ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ﴾

TENAVÜŞ, tenavül, el atmak, el sunmak demektir.

MEKÂNIBAÎD, ya'ni imanın faide vereceği teklif zamanı, teklif dünyası geçdikten, azâb gelip çattıktan

sonra iman, imanı yeis faidesizdir. 54. ﴿شَكٌّ مُرِيبٌ﴾ Reyb veren şekk, ya'ni bir çok kimseleri

de şübheye düşürmek isteyen veya kendi içlerini de rahatsız eden işkilli, tühmetli şekk, bütün o zalimlerin,

kâfirlerin Âhırette böyle dehşetli azâba yakalanacaklarını va'd eden bu âyetler, gerek Peygamber ve gerek

mü'minler için büyük bir müjde ve bütün İbadullah için bir ni'met olduğu cihetle bunu müteakıb sûrei «Fâtır»

ın da hamd ile başlaması ne kadar güzel olmuştur.